

Šiame numeryje:

„Drauga“ išleisios ir išlaikiosios versmės. Pokalbis su „Pabudimo“ režisiere Linda Pakri.
 Naujosios lietuvių kompozitorių muzikos koncertas.
 Vakaronė su Julija Švabaite-Gyliene.
 Apie Algimanto Mackaus „Augintinių žemė“
 Nuotykių romanas „Susitikimas prie Katedros“
 Iš Adomo Mickevičiaus poezijos.
 „Lietuvos Metrika“
 Audronės Gaižiūnienės rečitalis.
 Ieškojimas Stanulio tapyboje.
 Nuomonės ir pastabos.
 Naujos knygos „Draugo“ knygyne.

Kertinė Parastė

„Drauga“ išleisios ir išlaikiosios versmės

Kun. Kęstučio Trimako žodis Eucharistijos pamaldose, švenčiant „Draugo“ 75-rių metų sukaktį Šv. Antano parapijos bažnyčioje, Cicero, Illinois, 1985 m. gegužės mėn. 19 d.

Jėzus, pakėlęs akis į dangų, meldėsi: „Sventasis Tėve, išlaikyk ištikimus savo vardui visus... kad jie būtų viena, kaip ir mes... Aš jiems perdaviau Tavo žodį... Pasventink juos Tiesia! Tavo Žodis yra Tiesa...“ O savo mokiniams Jis tarė: „Jau nebevadindami jus tarnais... Jus aš laikau draugais...“

(Jon 17, 1-17; 15, 15)

Ten tame būry buvo tinklų nebeturį keli žvejai, muitininkas be drachmų maišelio ir dar pora kitų nereikšmingų, pusiau bevardžių žmogystų. Ir Jis su jais. Nieko daugiau.

Betgi tie nereikšmingieji jau buvo pradėję suprasti: kai Jis tik norėjo ką svarbaus įvykdyti, savo akis Jis keldavo į dangų. Tada pats Dangus paliesdavo žemę. Neregijų akyse pasirodydavo saulė. Beprasmiškai Jo žodžius rasdavo prasmę. Benamiai pasijusdavo atradę savo vietą visoje. O bevardžiai būdavo pavadinti tokiais vardais, kurių įgyvendint nepakakdavo jų viso gyvenimo ir reikėdavo jiems patiems kreipti žvilgsnį į dangų, kad pats Dangus padovanotų naujuos jų varduos sukauptą pažadą.

Toks svarbus momentas, matyti, buvo atėjęs. Jis pakėlė akis į dangų. Ir tarė: „Tėve, pašventink juos Tiesia...“ Tada nuleidęs akis, savo žvilgsniu ir žodžiais jis palietė kiekvieną iš jų: „Aš jus daugiau nebevadinsiu tarnais. Jūs esate mano draugai“.

Ir taip keli bevardžiai įgijo vardą: Jo draugai. Nuo dabar jie neberims. Tiesa buvo juos beatrandanti, juos bešventinanti. Tiesa juos pavadino jų tikraisiais vardais — tokiais, kurių įgyvendinti nepakaks jų viso gyvenimo ir — nori nenori — reikės žiūrėti į dangų, kad ten galutinai taip juos pavadintų pati amžinoji Tiesa. Taip, tai buvo Tiesos reikalas. Ne tos, kurios jie ieškojo ir nerado, bet Tos,

kuri jų ieškojo ir atrado. Žmogum tapus Tiesa žmones darė savo draugais.

* * *

1909-tieji metai, liepos dvyliktoji... Wilkes-Barre, Shenandoah, Scranton... Nėdelis keliolikos puslapių laikraštukas... Vežamas, išnešiojamas pasiekia kukliuos namuos, palėpėse ir rūsiuose prisiglaudusius, pusiau bevardžius žmones. Nemaža jų retai kada saulę mato, dienomis po žeme tuneliuose kasdami juodas anglis.

Ir štai dabar jų rankose — laikraštis... jiems. Pirmo puslapio viršuj, didelėm raidėm — DRAUGAS, katalikiškas laikraštis, pašvęstas Amerikos lietuvių katalikų reikalams. Toliau — pasveikinimas.

Senoji musu motinele, Tiek amžiu vargus Lietuva, Jau galvą iš miegu pakele, Ir darbu knibda jos dirva.

Ten viskas auga ir atgija... Jiegu neilstančiu kruva I vieną telkiasi draugija, O josios vardas Lietuva!

Tėvynė toli... Už tūkstančių mylių, bet pirma, įkvėpanti ir visus jungianti mintis yra apie ją. Ji pati dar neatgavus nepriklausomybės, bet per Atlantą pasiekia žinios, kad ji kelias, bruzda ir telkiasi „i vieną... draugiją“. Ir tai už jūrių-marių svetimoj žemėj esantiems lietuviams duoda akstiną taip pat bruzdėti ir burtis.

Gražu žiuret i mus' tėvyne Iš tolo — mums, jos išsviciams, Kurie svetimtaučius pažine, Paveizdan stato lietuviams.

Bet broliai mus' anapus juriu Jau visame pranoksta mus: Mės jautiamės esą už duru, Nors matome svetimtaučius.

Žvilgsnis į tėvynę...

Pokalbis su „Pabudimo“ režisiere Linda Pakri

Arts Club teatras New Yorke gegužės 31 — birželio 23 d. stato Antano Škėmos pjesę „The Awakening“ (Pabudimas). Spektaklio režisierė Linda Pakri šia proga atsakė į mūsų bendradarbio klausimus.

— Kodėl pasirinkot „Pabudimą“? Kuomi ši pjesė Jus patraukė?

— Mano akimis, „Pabudimas“ klasikinė drama. Veikėjai „pabunda“, kiekvienas savaip atrasdami, pažindami save praėjusių įvykių kontekste. Todėl „Pabudimo“ režisavimas man toks jaudinantis projektas. Be to, New Yorkas, tai tarptautinė bendruomenė, jo publika atvira įvairių šalių kultūroms. Kadangi Pabaltijo šalių dramatinė literatūra New Yorke nelabai žinoma, aš manau, kad „Pabudimas“ inė naujų elementų į „off off-Broadway“ aplinką.

— Supažindinkit mus su savo aktoriais, dailininku, vertėjais.

— Štai veikėjai: Arūnas Čiuberkis (lietuvis), Colleen Gallagher (airė), Marshall Hambro (Amerikos žydas), David Newer (amerikietis),

Paul Taylor Robertson kanadietis). Pastarasis mano vyras ir vaidino Pijų „Pabudimo“ pastatyme Toronto mieste.

Nors „Pabudimą“ pastaciau angliškai Toronte 1981 metais, naudodama Kristinos (Škėmaitės) Snyder vertimą, mes jautėm, kad reikia naujo vertimo ir pradėjom dirbti prie jo 1984 metų gruodžio mėnesį. Šio naujo varianto vertėjų kolektyvą sudaro Arūnas Čiuberkis, Paul Taylor Robertson ir Linda Pakri. Mes drauge mėginome sukurti „sceniningą“ kalbą, t.y. versti visad turint omenyje gyvą žodį, ypač atsižvelgiant į ritmą ir kadenciją aktoriams požiūriu bei į dabartinei Manhattano publikai labiausiai prieinamą kalbą (idiomos, frazeologija).

Mūsų dailininkas Tyler Smith, sukūręs puikų scenovaidį dviems Arthur Schnitzlerio vienaveiksmiams, kuriuos mudu su vyru prieš metus pastatėm 18th Street teatre, Manhattane. (Taip pat susilaukėm daug pagalbos iš vietinių estų ir lietuvių.)

— Papasakokit apie savo teatrinę karjerą ir savo kelią į New Yorko sceną.

— Gimiau ir augau Londo-

Režisierė Linda Pakri

Nuotrauka Paul T. Robertson

ne, Anglijoje, estų imigrantų šeimoje. Namuose kalbėjom estiškai ir savo pirmą teatrinę patirtį įsigijau estų scenoje. Paskui emigrovome į Kanadą, kur baigiau dramos kursą Toronto universitete. Stačiau Witkiewicziaus, Gombrowicziaus, Kopito, Ibseno ir kt. veikalus. 1979 metais apsilankiau Estijoje, susipažinau su keliais dramaturgais, ir su saviveiklininkais pastaciau tris pjeses, įskaitant Paul-Erik Rummo. 1981 metais persikėliau į New Yorką su Kanados tarybos (Canada Council) stipendija studijuoti teatrą už Kanados sienų. Besikalbant su garsiojo avangardinio teatro La Mama (kuriam Jonas Jurašas pastatė savo „Makbetą“ — Red.) direktore Ellen Stewart, paminėjau, jog aš estė: ji tuoj paklausė, ar aš žinau Paul-Erik Rummo. Aš atsakiau — taip — ir mano karjera tuoj šoktelėjo į priekį. Kaip režisieriaus padėjėja, stačiau tris spektaklius La Mamoje. Su vyru persikėliau į New Yorko pietryčius ir nebegrįžome į Kanadą.

— Toronte mėginote atrasti sceną Pabaltijo dramai. Ką ten patyrėte?

Kazys (David Newer) ir Elena (Colleen Gallagher) tariasi prieš tardymą NKVD kameroje Arts Club Theatre statomame Antano Škėmos „Pabudime“.

Nuotrauka Paul T. Robertson

Įkvėpimas, matant brolių ir sesių darbus tenai... Tada drasa jungtis, ir burtis, ir leisti laikraštį. Užsimojimas leisti laikraštį pasitinkamas sveikinimu ir linkėjimais.

Jau leisti pradėdame „Draugą“ Tą sunu musu rupestiu, Tegul jis didis mums užauga, Nors gimęs žemėje svečiu.

Tegul kiekvieno girtu liuko, Ramybę nėsdamas visiems: Jis draugas didelio ir menko, Kiekvieną linksmis, stiprins, remę.

Gyvuok tada tu kvailgiausiai, Tu, drauge ir vadove mus! Ir platinkis visadaugiau, Lai tavo vardas nepražus!

J. K.

Draugo vardu paženklinatas laikraštis. Jo užduotis —

ne, Anglijoje, estų imigrantų šeimoje. Namuose kalbėjom estiškai ir savo pirmą teatrinę patirtį įsigijau estų scenoje. Paskui emigrovome į Kanadą, kur baigiau dramos kursą Toronto universitete. Stačiau Witkiewicziaus, Gombrowicziaus, Kopito, Ibseno ir kt. veikalus. 1979 metais apsilankiau Estijoje, susipažinau su keliais dramaturgais, ir su saviveiklininkais pastaciau tris pjeses, įskaitant Paul-Erik Rummo. 1981 metais persikėliau į New Yorką su Kanados tarybos (Canada Council) stipendija studijuoti teatrą už Kanados sienų. Besikalbant su garsiojo avangardinio teatro La Mama (kuriam Jonas Jurašas pastatė savo „Makbetą“ — Red.) direktore Ellen Stewart, paminėjau, jog aš estė: ji tuoj paklausė, ar aš žinau Paul-Erik Rummo. Aš atsakiau — taip — ir mano karjera tuoj šoktelėjo į priekį. Kaip režisieriaus padėjėja, stačiau tris spektaklius La Mamoje. Su vyru persikėliau į New Yorko pietryčius ir nebegrįžome į Kanadą.

THE AWAKENING

ARTS CLUB THEATRE PRESENTS A PLAY BY ANTONAS SKEMA

MAY 31-JUNE 23/WED.-SUN. 7:30 PM. COURTYARD PLAYHOUSE, 39 GROVE ST. (ONE BLOCK WEST OF SHERIDAN SQ.)

RESERVATIONS: (212) 673-5838 18.00/TDF + DIRECTED BY LINDA PAKRI

WITH ANTONAS SKEMA, COLLEEN GALLAGHER, MARSHALL HAMBRO, DAVID NEWER, PAUL TAYLOR ROBERTSON

svarbieji Toronto kritikai ir spaudoje pasirodė labai daug informacijos apie Pabaltijo šalis. Ir kanadiečių, ir pabaltiečių publika reagavo entuziastingai.

— Jei būtumėt likusi Toronte, būtumėt ir toliau puoselėjusi Pabaltijo dramą. Ar panašių planų turite ir New Yorke?

— Praėjo kiek laiko, kol aš susiorientavau naujoje teatro bendruomenėje. Aš inkorporavau savo teatro trupę (Arts Club Theatre, Inc.) ir pastaciau keletą spektaklių. Atstatyti ryšį su Pabaltijo drama ir pabaltiečiais truputį sunkiau, bet aš tikiuos, kad „Pabudimas“ užmegs naujas sąjais ir kad atsiras daugiau Pabaltijo pjesių vertimų ir pastatymų. Mane labai masina pabaltiečių vertėjų ir režisierių branduolio idėja ir aš, kiek galėdama, žengiu ta linkme.

— Kokie Jūsų mėgiamiausi spektakliai ir režisieriai?

— Man didžiausia įspūdį padarė Sondheimo „Sweeney Todd“ ir beveik visi Royal Shakespeare Co. spektakliai (ypač „Nicholas Nickleby“). Režisieriaus profesinis sugebėjimas geriausiai pasireiškia, kuriant ansamblinę vaidybą, ir todėl tie du spektakliai mane labiausiai įkvėpė. Taip pat labai patiko japono Suzuki pastatytos „Trojietės“, Peter Brook „Carmen“ ir Theatre de Soleil ansamblio pastatymai. (Su Suzuki ansambliu Jonas Jurašas Japonijoje pastatė Čechovo „Tris seseris“ — Red.)

— Planai ir svajonės?

— Tobulinti savo režisūrinį meną ir amatą. Teatro pagalba geriau suprasti žmoniją ir ugdyti žmonijos susipratimą. Skatinti tarptautinius kultūrinius mainus teatro keliu ir toliau įscenizuoti vaidinimus.

Naujos lietuvių kompozitorių muzikos koncertas

Gegužės 12 d. Chicagos Jaunimo centre Filisterių skautų sąjungos skyrius surengė koncertą, kurį daugeliu atžvilgių reikia laikyti nauju ir naujos muzikos koncertu. J. Pr.(unskis) padarė išvadą, kad „muzikos stilius — panašus kaip komp. Lapinsko kūriniai“. Taigi čia buvo atlikta nauja muzika, dodekafoninė. Dar buvo neįprasta, kad atliktų kūrinių autoriai daugiausia buvo iš dabartinės Lietuvos. Ir tą visą publiką priėmė besąlygiškai su entuziazmu. Nauja buvo ir tai, kad šią lietuvišką muziką atliko čikagiečių amerikiečių ansamblis.

Jau prieš kelerius metus čikagiškei R. Lampartytei-Kollars Vokietijoje buvo pripažintas muzikos daktaro laipsnis už disertaciją apie dodekafoniką Juzeliūno ir Balsio kūryboje. Tas darbas, tiesa, buvo išspausdintas vokiečių kalba ir gan sunkiai skaitomas, išsivijoj praėjo beveik nepastebėtas.

Betgi gyvenimas bėga šuoliais, nežinint ar išsivijoj mes kuo domimės, ar ne. Nauja muzika pasauly plačiai paplitusi ir plačiai pripažinta. Nuėjo ta muzika ir į Lietuvą, o išsivijoj reikia laikyti likimo pokštui, kad be Lapinsko atsidranda ir daugiau naujos muzikos kūrėjų, o su gegužės 12 d. koncertu ryškiai prisistatė Petras Aglinskis.

Chicagoje istorija maždaug tokia. Prieš 13 metų kompozitorius profesorius R. Wilding-White suorganizavo orkestrą, kuris jau trečias sezonas reikišiai kaip kamerinis ansamblis, o jo dalyviu jau antri metai yra lietuvis Petras Aglinskis, prof. Wilding-White studentas. Šis ansamblis „Loop Group“ šiemet Chicagoje surengė lietuvių dodekafoninės muzikos koncertą, kurį gegužės 12 d. pakartoj Jaunimo centre ir lietuviams. Kad buvo pasirinkta lietuvių muzika, lemiamos reikšmės turėjo, aišku, P. Aglinskis. Kitąmet jie numatė panašų koncertą surengti lenkų muzikos, toliau — amerikiečių muzikos ir t.t.

Ansamblio sudėtis: Margaret Walker — fleita, Julie De Roche — klarnetas, Pat Jensen — trompete, Steve Elkins — mušamieji, Kurt Westerberg — pianinas, Petras Aglinskis — gitara, Ralph Boyd — smuikas, Kathleen Czosi — čelo, James MacDonald — dirigentas. Elizabeth Stein — smuikas, Paul Soderdahl — pianinas. Prireikus, muzikantai groja ir kitais instrumentais: armonika, lūmzdėliu, elektriniais vargonėliais... Nauja muzika labai sudėtinga ritmiškai, muzikantai pajėgūs tokią muziką groti, nors šiaip jie nėra koncertiniai meistrai.

Lietuvių muzikos pasirinkimą nulėmė ir tai, kad naujoji muzika Lietuvoje yra jau stipriai išsivijusi, turi talentingų kompozitorių ir nemažą kūrybos bagažą. Panašiose koncertuose Europoje su lietuviškos kilmės kūriniu susitikti jau nėra retenybė. Lietuvos konservatorija kasmet išleidžia jaunų naujų kompozitorių, kurie papildė ir naujosios muzikos kūrėjų eilės. „Loop Group“ pasirinko penkis kompozitorius iš Lietuvos ir, suprantama, savo narį Petrą Aglinskį, kurio kūryba savo lygiu derinasi su anais penkiais. Manysčiau, priderėtų su jais, kurie šituo būdu kelia Lietuvos ir lietuvių vardą, susipažinti iš artiau.

Petras Rimas Aglinskis gimęs 1958 m. Chicagoje. Studijavo De Paul universitete muzikos fakultete pas prof. Raymond Wilding-White ir R. Pick. Nuo 1979 m. reikišiai kaip kompozitorius ir atlikėjas. Nuo 1981 studijavo Northwestern universitete muzikos fakultete

pas komp. Alan Stout. 1983 iš kompozicijos laimėjo Honors Concert Award. Universiteto simfoninis orkestras atliko jo pirmąją simfoniją. 1984 įsigijo muzikos magistro laipsnį. „Loop Group“ ansamblyje jis yra viceprezidentas. Gegužės 12 d. koncerte girdėjome P. Aglinskio „Uždangą“ — aštuonioms instrumentams, žodžiai Henriko Nagio. Sopranu partiją atliko Dalia Kučėnienė. Naujos muzikos rolyje ji jautėsi laisvai ir užtikrintai.

Feliksas Bajoras gimė 1934 m. Alytuje, muzikos mokėsi Lietuvos konservatorijoje. Tai labai produktyvus kompozitorius. Daug ko parašęs fortepijonui, kamerinės muzikos, solo dainų, harmonizavęs liaudies dainų, dainų chorams ir t.t. Keletas stambių simfoninių kūrinių. Vienas iš jo naujesnių darbų — opera „Dievo avinėlis“.

F. Bajoras šiuo metu lankosi Amerikoje, buvo atvykęs ir į „Loop Group“ koncertą, kur artistų ir publikos buvo labai nuostirdžiai priimtas. Koncerte girdėjome jo suiūtą septetui.

Osvaldas Balakauskas, gimęs 1937 m., mokėsi Vilniuje ir Kijeve. Yra parašęs dvisimfonijas, dvi kamerines simfonijas, tris koncertus, du styginių kvartetus ir t.t. Gegužės 12 d. koncerte girdėjome jo „Retrospectiva per Violoncello e Piano“. Pažymėtina, kad šis kūrinys išleistas Editio Musica, Budapest. Jis labai tiko mūsų koncerto pradžiai: violončelės chromatiniai čiuzinė jimai paruošė ir įvedė publiką į koncerto nuotaikas.

Vytautas Barkauskas, gimęs 1931 m. Kaune, dabar konservatorijos docentas, valstybinės premijos laureatas. Kūrinių sąrašas ilgas: trys simfonijos, opera „Legenda apie saulę“, įvairūs kvartetai, sonatos, variacijos, chorai, savo lygiu derinasi su anais penkiais. Manysčiau, priderėtų su jais, kurie šituo būdu kelia Lietuvos ir lietuvių vardą, susipažinti iš artiau.

Bronius Kutavičius, gimęs 1932 m. Molainiuose (Panevėžio apskr.). Kūriniai: opera — poema „Žalias paukštis — Strazdas“, opera vaikams „Kaulo senis ant geležinio kalno“, dvi oratorijos — „Panteistinė“ ir „Paskutinės pagonių apeigos“, simfonija „Dzūkijos variacijos“.

„Mažasis spektaklis“, „Du paukščiai girių ūksmėj“, du styginiai kvartetai, kvintetas, sonatos, vokaliniai ciklai ir t.t. Anksčiau B. Kutavičiaus kūrinių savo programoj pageidavo lenkų K. Pendereckis. Gegužės 12 d. koncerte girdėjome „Mažąjį spektaklį“. Aktorės vaidmenį čia atliko Dalia Kučėnienė, dabar čikagiške, gimusi 1939 m. Kaune. B. Kutavičiaus veikalą ji čia vykusiai papildė, įnešdama vaidybinio elemento. Iš viso ši solistė su koncertais važinėjo po tolimus kraštus, po Aziją ir Pietų Ameriką, o naujos muzikos atlikime jautėsi kaip savoj srity.

Antanas Rekašius, gimęs 1928 m., baigęs Lietuvos konservatoriją. Reikšmingesni kūriniai: baletai „Gėstančių kryžius“, „Aistros“ ir „Mūsų žvimbulytė“, oratorija „Šviesos baladė“, keturios simfonijos, koncertai, du styginiai kvartetai, sonatos, dainos chorams, dainos vaikams ir t.t. Gegužės 12 d. koncerte girdėjome sonatą fleitai solo.

Iš šio koncerto prašosi kai kurios išvados. Pirmą — Petras Aglinskis. Mokėsi be muzikinio ryšio su lietuvių visuomene, o dabar ir lietuvių grįžo ir atsivėdė gerą kitataučių ansamblių su lietuvišku repertuaru. Petrą sveikiname iš visos širdies. Dairomės bame atsirad daugiau panašių iš lietuvių nenubyrėjusių. „Loop Group“ verti mūsų lietuviškos padėkos. Kągi, gal

„Mažasis spektaklis“, „Du paukščiai girių ūksmėj“, du styginiai kvartetai, kvintetas, sonatos, vokaliniai ciklai ir t.t. Anksčiau B. Kutavičiaus kūrinių savo programoj pageidavo lenkų K. Pendereckis. Gegužės 12 d. koncerte girdėjome „Mažąjį spektaklį“. Aktorės vaidmenį čia atliko Dalia Kučėnienė, dabar čikagiške, gimusi 1939 m. Kaune. B. Kutavičiaus veikalą ji čia vykusiai papildė, įnešdama vaidybinio elemento. Iš viso ši solistė su koncertais važinėjo po tolimus kraštus, po Aziją ir Pietų Ameriką, o naujos muzikos atlikime jautėsi kaip savoj srity.

Algimantas Mackaus „Augintinių žemė“ daug metų leisti egziles autorių veikalus, kurie įeina į bendrą lietuvių literatūros aruodą. Savo glaustame žodyje apie Algimanto Mackaus poeziją prof. dr. Rimvydas Šilbajoris ją apibūdina kaip sklidiną indą, į save atsišaukiantį žodį, uždara, hermetišką ir todėl vienšį. Bet tuo pačiu metu Algimanto Mackaus poezinis balsas yra daugiaaukis, jis yra balsas iš mūsų, lietuviškojo pasaulio. Jį girdėdamos, pajunti, kad esi gyvas ir esi žmogus, nes esi pilnas savo tautos būsenos. Poetas veda dialogą su mumis visais.

Dvi temos Algimanto Mackaus poezijoje yra pagrindinės: religinė ir tautinė. Pastaroji yra tautinės savijautos atskleidimas — mūsų tautinė mitologija, įvaidžių sistema. Jai prielaida yra 19 a. vykęs tautosakos kūrimasis, į dvasinę atmintį užrašymas, kaip tauta save pergyvena, to pergyvenimo užsifiravimas. Kiekvienas laikotarpis turi kitoki raktą tai mįslei įminti, turi ją kitaip skaityti. Mackaus buvo išklotas naujo rakto į senąjį lietuvišką pasaulį. Jis klausė, kas mes esame, iš kur kilome, už ką atsakingi. Viena šio klausimo išraiškų yra jo poema „Jurekas“ (čia ją paskaitė Nijolė Martinaitė) — Vilniaus žydų geto nacių okupacijos metu pergyvenime sutinkame liaudiško pajutimo intonacijas, įjungtas į egzistencinę tragiką.

„Hermetiškajai dainai“ (I avilį nebelėk, medaus nebenešk, bitele pilkoji...) foną sudaro liaudies daina „Lakštingalėli, gražus paukštelėli“. Kontekstas apšviečia, kai Mackaus ieško rakto į mūsų egzistenciją, įveda tarptautinės literatūros kontekstą. Per liaudį ir su liaudimi jis išveda mus į pasaulį. Kitas pavyzdys: poeto tonas šaltas, kartėlio prisunktas, liaudiškai filosofuojant apie „transcendentiską mėnulio šviesą“ — kadangi tai netinka, eilėraštis tampa ironišku komentaru „Mėnuo saulužę vedė“ liaudiškam kontekstui. Tai žeidžia mūsų patogią, lietuvišką, savim patenkintą savijautą. Ši tematika sugrįžta „Chapel B“ rinkinyje.

Negalima remtis tautosakos klodais ta prasme, kurią jie kadaise turėjo. Reikia, kad jie būtų persmelkti dabarties, ironiški, kad santykis būtų ne tarp žodžio ir žodžio, bet tarp tikrovės ir tikrovės. Mūsų tautinės savijautos (mitologijos) mįslė reikia kitaip įminti šiam laikui.

Antroji svarbi Algimanto Mackaus poezijos tema — religinė. Tai nuneigimas tradicinės, žodinės mūsų religinio pergyvenimo išraiškos. Mackaus poezija nukreipta į pergyventų ir nepergyventų mūsų religinių sąvokų krūvį, norint už tų visų žodžių susitikti Dievą. Mūsų, lietuviškojoje, krikščionybėje glūdi tragiškas elementas — mes negalime užmiršti, kad Kristaus žodis mums buvo atneštas kalaviju ir ugnimi. Religinė Mackaus tematika atskleidžia ypač „Chapel B“ rinkinyje — poemoje „Mirtiškoji“.

Vakaronė su Julija Švabaite - Gyliene

Po to, kai Julija Švabaite laimėjo 1984 m. „Draugo“ romano konkurso premiją už „Stiklinius ramentus“, daugelis nebežino, kaip ją tituluoti, poete ar beletriste, nežinint, kad šiuose žanruose nėra prieštaravimo: talentas neturi vienos kurios krypties; jis gali būti labai šakotas, kaip ir medis, išaugęs iš tų pačių šaknų. Šis klausimas išryškėjo gegužės 17 d. Jaunimo centro vakaronėje, kurią surengė JC moterų komitetas.

Trumpu įvadu su Švabaitės kūryba supažindino rašytoja Nijolė Jankutė-Uzubalienė, gvildendama poezijos ir beletristikos santykius aplamai ir Švabaitės kūryboje, ypač „Stiklinių ramentų“ romane, kur nagrinėjama alkoholizmo problema.

J. Švabaitė prisipažino, kad visų pirma ji yra poetė, ir kad beletristika yra tik papildymas ir bandymas gyvenimą išryškinti ilgesnėmis frazėmis platesnėje skalėje. Autorė

apibūdino romano genezę. Siužetas romanui imtas iš alkoholio gyvenimo, kur autorė vieno asmens buvo prašyta atskleisti šios ligos progresuojančią eigą, vedančią į medžiaginį, dvasinį ir moralinį skurdą ir savizudybę. Autorė norėjusi pavaizduoti traumišką gyvenimo vagą, kuri romano gale keičia kryptį į aukštesnę sferą, leiddama veikėjui atgauti žmogišką savigarbą, sutramdžius alkoholio troškulį. Romanui norėjusi duoti tinkamesnį pavadinimą, kaip, pavyzdžiui, „Magdalena-Magdalena“, bet daugumai juri komisijos narių pageidaujant, palikusi originalinę atliko „Stiklinių ramentų“ vardą.

Algirdas Titus Antanaitis su dukra Daina sklandžiai perskaitė humoristinį skirnelį, vieną prošvaisčių tamsiame romano fone.

Moterų komiteto parengtos vaišės ir autorės pasirašytos „Stiklinių ramentų“ knygos buvo tikri vakaronės skanėstai.

Vakaronė atidarė ir uždarė komiteto pirmininkė S. Endrijonienė.

A. M.

Algimanto Mackaus „Augintinių žemė“

Algimanto Mackaus knygų leidimo fondas, praėjusiais metais išleides anksti mirusio poeto Algimanto Mackaus (1932-1964) poezijos rinkinį „Augintinių žemė“, šių metų balandžio mėn. 12 d. Jaunimo centro kavinėje, Chicagoje, suruošė šios naujos knygos suktuves. Vakaronę pravedė Mykolas Drunga, apie Algimanto Mackaus kūrybą kalbėjo svečias iš Ohio prof. dr. Rimvydas Šilbajoris, o parinktus Mackaus eilėraščius perteikė aktorė Nijolė Martinaitė.

Nuotaikingai sveikindamas susirinkusius Mykolas Drunga pažymėjo, kad Algimanto Mackaus knygų leidimo fondas, o taipgi Santara-Sviesa neturi tradicijos verkšlenti, kad esame atplėsti nuo tėvynės. „Tremties“ mistika santarietiškos šviesiečiams nėra mada, egzilė yra pasisavinta gyvenimo realybė. Jai yra atakoma kūrybinė pastangos. Todėl, nors Algimanto Mackaus knygų leidimo fondas yra vargo leidykla, ji sugeba jau

daug metų leisti egziles autorių veikalus, kurie įeina į bendrą lietuvių literatūros aruodą.

Savo glaustame žodyje apie Algimanto Mackaus poeziją prof. dr. Rimvydas Šilbajoris ją apibūdina kaip sklidiną indą, į save atsišaukiantį žodį, uždara, hermetišką ir todėl vienšį. Bet tuo pačiu metu Algimanto Mackaus poezinis balsas yra daugiaaukis, jis yra balsas iš mūsų, lietuviškojo pasaulio. Jį girdėdamos, pajunti, kad esi gyvas ir esi žmogus, nes esi pilnas savo tautos būsenos. Poetas veda dialogą su mumis visais.

Dvi temos Algimanto Mackaus poezijoje yra pagrindinės: religinė ir tautinė. Pastaroji yra tautinės savijautos atskleidimas — mūsų tautinė mitologija, įvaidžių sistema. Jai prielaida yra 19 a. vykęs tautosakos kūrimasis, į dvasinę atmintį užrašymas, kaip tauta save pergyvena, to pergyvenimo užsifiravimas. Kiekvienas laikotarpis turi kitoki raktą tai mįslei įminti, turi ją kitaip skaityti. Mackaus buvo išklotas naujo rakto į senąjį lietuvišką pasaulį. Jis klausė, kas mes esame, iš kur kilome, už ką atsakingi. Viena šio klausimo išraiškų yra jo poema „Jurekas“ (čia ją paskaitė Nijolė Martinaitė) — Vilniaus žydų geto nacių okupacijos metu pergyvenime sutinkame liaudiško pajutimo intonacijas, įjungtas į egzistencinę tragiką.

„Hermetiškajai dainai“ (I avilį nebelėk, medaus nebenešk, bitele pilkoji...) foną sudaro liaudies daina „Lakštingalėli, gražus paukštelėli“. Kontekstas apšviečia, kai Mackaus ieško rakto į mūsų egzistenciją, įveda tarptautinės literatūros kontekstą. Per liaudį ir su liaudimi jis išveda mus į pasaulį. Kitas pavyzdys: poeto tonas šaltas, kartėlio prisunktas, liaudiškai filosofuojant apie „transcendentiską mėnulio šviesą“ — kadangi tai netinka, eilėraštis tampa ironišku komentaru „Mėnuo saulužę vedė“ liaudiškam kontekstui. Tai žeidžia mūsų patogią, lietuvišką, savim patenkintą savijautą. Ši tematika sugrįžta „Chapel B“ rinkinyje.

Negalima remtis tautosakos klodais ta prasme, kurią jie kadaise turėjo. Reikia, kad jie būtų persmelkti dabarties, ironiški, kad santykis būtų ne tarp žodžio ir žodžio, bet tarp tikrovės ir tikrovės. Mūsų tautinės savijautos (mitologijos) mįslė reikia kitaip įminti šiam laikui.

Antroji svarbi Algimanto Mackaus poezijos tema — religinė. Tai nuneigimas tradicinės, žodinės mūsų religinio pergyvenimo išraiškos. Mackaus poezija nukreipta į pergyventų ir nepergyventų mūsų religinių sąvokų krūvį, norint už tų visų žodžių susitikti Dievą. Mūsų, lietuviškojoje, krikščionybėje glūdi tragiškas elementas — mes negalime užmiršti, kad Kristaus žodis mums buvo atneštas kalaviju ir ugnimi. Religinė Mackaus tematika atskleidžia ypač „Chapel B“ rinkinyje — poemoje „Mirtiškoji“.

Kertinė paraštė

(Atkelta iš 1 psl.)

Skuodis... Dabar gi jų mintys, siekiai ir darbai surašyti pagrindžio spaudoj, kuri pasiekia mus per „Draugo“ puslapius. Jie — patys svarbiausi „Draugo“ bendradarbiai.

Pirmoji Draugo dvasios versmė — Lietuva ir tie, kurie jos likimą įrašė į savo rūpesčius ir auką...

O kas kita versmė?..

Laikraštį įsteigusiuju sprendimu, „Draugas“ nuo pat pirmo numerio buvo katalikiškas laikraštis. Tai ne siaurinantis aptarimas. „Katalikiškas“ reiškia visuotinis. Jis kreipia, orientuoja į visuotinę Tiesą, — į Tiesą, tapusią žmogum, kuris tada, pakėlęs akis į dangų, peržvelgė savo bevardžius sekėjus ir pavadinė juos savo draugais. Jis pats, žmogumi tapusi Tiesa, yra galutinė versmė, versmė tos Draugo dvasios...

Su dideliu kukulum galime ir turime sakyti: kažkur, kažkaip, kad ir ribotai ir netobulai, draugiškumo dvasia, kuri yra iš Tiesos, pradėjo ir — tikime — toliau gaivina „Draugu“ pavadinto lietuvių katalikiško dienraščio leidimą.

Dvi Draugo dvasios versmės — tėvynė Lietuva ir amžina-visuotinė Tiesa, tapusi žmogum, įkvėpė ir tebeįkvėpia „Draugo“ dvasią. Ir toje dvasioje kilo, augo, plito, tarpo ir išliko Tėvų Marijonų leidžiamas, mūsų skaitomas ir remiamas „Draugas“. Toj dvasioj jis tapo pačiu didžiausiu spaudos ryšiu tarp mūsų tautiečių Amerikoje, kurio įtaka siekia toli už Amerikos ribų.

Tai milžiniškas darbas. Darbas leidėjų Tėvų ir Brolių Marijonų, daugelio redaktorių, administratorių, bendradarbių, rėmėjų. Jų visų darbų auka tinkamai sudėdama ir aukojama dabar, švenčiant dienraščio 75-rių metų sukaktį. Tą sukaktį minėdami, iš naujo ryžtamės „Draugą“ remti ir apie jį burtsi bei naujai atsiverti Draugo dvasios versmėms.

Kristus ir Lietuva... Tos versmės toli prašoka ir patį dienraštį, ir mus pačius. Bet mes, taipogi dienraštis, esame jį ludytojai. O liudijame tiek, kiek patys esame draugai, įkvėpti Lietuvos ir to Žmogaus, kuris pats yra Tiesa.

Tad ryžtamės niekada neišleisti Lietuvos iš akių, leisti patiems ištikimiesiems jos sūnums ir dukroms mus paveikti ir įkvėpti, ilgai-giliai mąstyti, kad jį, mūsų įsmigtų pakvietimas būti žmogum-tapusios-Tiesos draugais. Kai su tokia dvasia spiesimės apie „Draugo“ dienraštį, jis nepailstamai ir toliau atliks savo misiją, kaip jįjį draugas lankyti tautiečių namus išsivijoj ir kaip Kristaus bei Lietuvos šauklys skatinti mus visus likti ištikimais ir Tiesai, ir Tėvynei.

Mackaus temos — religinė ir tautinė sudaro vientisą žodį. Susipina mūsų tautų — lietuvių angliakasio ir lenko angliakasio ir mušamosios rasės — juodaodės Marijos likimas: „Supasi lovos, laukiančios kūno...“ „Chapel B“ VII eilėraštyje „Žilvine, Žilvinėli, bespalvė plyšta puta...“ Žilvine, Žilvinėli, ką pasirinksi? — yra užuomina į Antano Skėmos „Česlę“, kur girdime tą patį šauksmą.

Visoje Algimanto Mackaus poezijoje girdėti vienatvė — ypatinga vienatvė. Tiktai kai poetas nusikrato visų žodinių klodų (kur prasmė randama, plaukiant su tauta pasroviui), tada jis tikrai yra gyvas, yra žmogus. Tai yra noras, gimęs iš sopulio — per žodį, per mirtį, būti gyvam. Būti mums visiems kartu.

(a.l.)

Chicago Loop Group ansamblis po koncerto Jaunimo centre 1985 m. gegužės mėn. 12 d. Trečiasis kairės — komp. Petras Aglinskis, ketvirtas iš kairės — sol. Dalia Kučėnienė. Nuotrauka Lino Meilbaus

Nuotykių romanas „Susitikimas prie Katedros“

RŪTA KULIKAUSKIENĖ

Juozas Toliušis. *Susitikimas prie Katedros*. Tolimesni tryliktosios laidos nuotykių. Chicago: Akademines skaitijos leidykla, 1984. 205 psl. Kaina — 8 dol. Gaunama „Drauge“.

Jau daugiau kaip 20 metų matome laikraščiuose skelbimus, reklamuojančius penkių ar dešimties dienų ekskursijas po Lietuvą. Esame užtenkami prisiskaitę laikraščių atkarpose apie ekskursantų įspūdžius ar prisiklausę savo draugų ir giminių pergyvenimų po tokios kelionės, jei kartais dar patys nesame jos atlikę.

Tai dar vienas tokios kelionės aprašymas nėra didelė naujiena. Pastaruoju dešimtmėčiu mūsų literatūroje pasirodė keli šios temos variantai. Almeno detektyvas atsilanko iš Lietuvos ir stebi mūsų, emigrantų, gyvenimą. Landsbergio „Onos veide“ stebime moters išgyvenimus ir Lietuvoje, ir Amerikoje, kartu su ja pereidami visus maitinės vargus. Turime Gliaudos vaizduotėje atkurtą dabartinės Lietuvos gyvenimą ir Anatolijaus Kairo jau Amerikoje užaugusį jaunuolį, kuris pirmą kartą aplanko savo tėvų kraštą.

Juozas Toliušis *Susitikimas prie katedros*, tai gal mūsų visų svajonėse išgyventa variacija — dešimties dienų ekskursija atgal į Lietuvą ir susitikimas su jaunystės draugais. Knyga ir pavadinata „Tolimesni tryliktosios laidos nuotykių“. Tai nuotykių romanas, susidedąs iš dešimties skyrių, skirtų ypatingos

dešimties dienų kelionės aprašymui.

Bet Juozo Toliušio pergyvenimų ir atsiminimų pynė savo nuostabiais ir iš dalies neįtikėtinais įvykiais toli pralenkia eilinio turistų pergyvenimus. Labai jau siauruose ekskursijos rėmuose autorius, iš dalies grįždamas į praeitį, sugeba parodyti mums daug platesnį Lietuvos veidą, negu tas griežtas Inturisto nustatytas maršrutas, iš paviršiaus žiūrint, leistų.

Autorius labai taikliai išnaudoja visas turistui pažįstamas ir įmanomas veiksmo galimybes. Įpinta ir pasivaikščiojimas po Vilnių, ir Gintaro viešbutis, ir vienos dienos kelionė į Kauną, ir daug kieno patirta be leidimo kelionė į tėviškę.

Jau pirmam skyrių autorius sudomina skaitytoją, pasidalindamas savo jausmais, kuriuos pergyvena sutikdamas draugus, su kuriais nesimėtę arti trisdešimt metų. Iš pradžių kalba nesiriša, bet praeities prisiminimai pralaužia ledus tolimesniam bendravimui.

Praeities atsiminimai, beveik visi iš vokiečių okupacijos metų, ir sudaro bent pusę nuotykių. Autorius gan sklandžiai laviruoja tarp praeities ir dabarties įvykių, gal tik kartais be reikalo klaidindamas skaitytoją, įpindamas dar trečią kategoriją, tai jau visai išsigalvotas fantazijas, kylančias iš Juozo vaizduotės, kaip, pavyzdžiui, Ažuolo ir Rūtos susitikimas prie Ratnyčios tilto.

Jei būtų galima ką prikišti autoriui, tai saiko neišlaikymas. Stipriausia knygos ypatybė, sugebėjimas patraukti

Vilniaus Katedros pietinis fasadas, XIV-XVIII a. (archit. L. Stuoka-Gucevičius).

skaitytojo dėmesį stipriu veiksmo pasakojimu, pavirsta ir didžiausiu knygos trūkumu, kai to veiksmo, o ypač visokių sutapimų užtinkame kiekvienam skyriuje. Tai iš dalies neišvengiama, norint išnarplioti beveik dešimt painių istorijų. Bet kai vienas netikėtas susitikimas tokioje kelionėje bus suprantamas kiekvienam skaitytojui, trys

tokie sutapimai jau pasirodo neįtikėtinai. Autorius turėjo arba apriboti nuotykių skaičių, arba bandyti juos kitaip išspręsti.

Charakterio vystymasis tokiam romane lieka antriniu. Visgi Juozas užtenkamai mus sudomina, kad skaitytojas, užvertęs knygos puslapius, mielai pagalvoja, kad jis norėtų ir toliau išgirsti apie Juozo

nuotykius. Daugiau negalima reikalauti iš nuotykių romano.

Romanas pasiekia pramoginio ar nuotykių romano tikslą — sudominti skaitytoją įvykių pasakojimais. Sklandus stilius ir lengvas žodynas padaro jį tinkamą jaunimui ir senimui. J. A. Markevičiaus iliustracijos gal kai kam atrodytų mėgėjiškos, bet tinkamai pavaizduoja romano veiksmą.

Iš Adomo Mickevičiaus poezijos

Piligrimo daina

Medžiai saulėje atkūję
Žavi vėl kvapu svaigiuoju;
Alma vandenys, lakštutė
Gieda ir žirgeliai groja.

Ko gi man taip liūdna, nyku
Ir pavasaris neguodžia?
Nes širdis našlaitė liko,
Ner išgirsti kam mano žodžio.

Prietemoj štai muzikantų
Ties langais gitaros siaudžia,
Bet širdis rimties neranda,
Dainos ašaras išspaudžia.

Savo meilę dainininkai
Gražiai damai išdainuoja,
Bet jų džiaugsmas man netinka —
Ner su kuo dalytis juoju.

Vargo teko daug matyti,
Bet negrįšiu į tėvynę;
Ner dalios kam išsakyti,
Kapas galas bus kankynėi.

Sėdžiu vienas, rymau, žiūriu,
Kaip vėjelis pūkšto žvakę;
Sykais mintys dainą kuria,
Sykais plunksnai dirbti teko.

Ir taip kurias mintys, žodžiai,
Bet kad siela jau našlauja,
Sielvarte tai nepaguodžia,
Ir našlaitių vis daugiau jau.

Žiemos, vasaros prabėga,
Kaip ir audros, gražios dienos;
Škausmas piligrimui lieka,
Kai našlauti turi vienas.

Vertė A. TYRUOLIS

Šiomet sueina 130 metų nuo didžiojo poeto Adomo Mickevičiaus (1798-1855) mirties Konstantinopolyje, kur buvo nuvykęs, tremties keliais bekliaudamas, organizuoti legiono prieš anų laikų carinį rusų okupantą. — A.T.

Lietuvos Metrika

JONAS DAINAUSKAS

1984 m. Cambridge, Mass., buvo išleista knyga *The „Lithuanian Metrica“ in Moscow and Warsaw: Reconstructing the Archives of the Grand Duchy of Lithuania* (Including an annotated edition of the 1887 Inventory compiled by Stanisław Ptaszycki) xvi, 73, vii, 279, 109. Iš viso 484 psl. Veikalą parengė Patricia Kennedy Grimsted iš Harvard universiteto, bendradarbiaujant Sułkowskai-Kurasiowai iš Lenkų mokslo akademijos. Knygą išleido Harvard universiteto „Harvard Ukrainian Research Institute“ drauge su Lenkų mokslo akademijos istorijos institutu, įtraukiant tą knygą į „Harvard Series in Ukrainian Studies“.

Patricia Kennedy Grimsted yra „Research associate at the Ukrainian Research Institute and the Russian Research Center of Harvard University“. Ji 1972 m. išleido: *Archives and manuscript repositories in the USSR, Moscow and Leningrad*, xxx, 436 psl., o 1982 m. — *Archives and manuscript repositories in the USSR, Estonia, Latvia, Lithuania and Belorussia*, 972, iv psl. Taipgi 1982 m. (rugsėjo mėn.) žurnale *Harvard Ukrainian Studies* vol. VI, no. 3 (p. 269-338) paskelbė studiją: „What is and what was the Lithuanian Metrica? The contents, history, and organization of the Chancery Archives of the Grand Duchy of Lithuania“. Dabartinės knygos turinį gerai pavaizduoja jos dalių, skyrių bei skyrelių pavadinimai. Iš esmės knyga suskirstyta į tris dalis.

I-ji dalis: Įvadas (visas

tekstas anglų kalba): Problemos, surištos su Lietuvos Metrikos organizacija, turiniu ir struktūra.

1. Apibrėžimo problemos
2. Lietuvos Metrikos visumos istoriniai periodai ir organizacija
 - a) Lietuvos Metrika Vilniuje prieš 1740 m.
 - b) Lietuvos Metrika Varšuvoje (1740-1795)
 - c) Lietuvos Metrika Petrapilyje (1795-1887)
 - d) Lietuvos Metrika Maskvoje ir Varšuvoje.
3. Metrikos knygų tipai ir serijų grupavimai
 - a) Įrašymų knygos
 - b) Viešųjų reikalų knygos (Kanceliarijos knygos)

„Lithuanian Metrica“ (Cambridge, Mass.: Harvard, 1984) viršelis.

- c) Antspauduotų (dokumentų) sąrašai ir santraukų registrai
- d) Teisminės knygos
- e) Žemės matavimo knygos
- f) Pasiuntinių knygos.

II-ji dalis: Lietuvos Metrikos knygų ir aktų aprašymas, sudarytas metrikanto S.L. Ptašickio.

Tai ofsetu perspaudintas 1887 m. leidinys „Opisanie knig i aktov Litovskoj

Metriki“. Pagrindinis tekstas rusų kalba. Inventoriuje, prie kai kurių knygų apibūdinimo, pateikti tų pačių knygų apibūdinimai ir paaiškinimai lenkų, lotynų, vokiečių kalbomis. Pastabų skyriuje yra tekstai kanceliarine slavų bei lenkų kalbomis kelių dokumentų, susietų su L.M. knygų laikymu bei saugojimu senoje Lietuvos valstybėje.

Perspaudinto inventoriaus prastraipose papildomai pateikta tų pačių knygų dabartinė Maskvos (TsGADA-CGADA — Centralny Gosudarstvennyj Archiv Drevnich Aktov — Centrinis valstybinis senovės dokumentų archyvas) ir Varšuvos (AGAD — Archiwum Głównie Akt Dawnych — Vyriausias senųjų dokumentų archyvas) archyvinė numeracija ir anglų kalba įrašyta virtinė paaiškinimų apie kai kurių L.M. knygų likimą. Papildomai, tarp to inventoriaus įrašų, pateikti aprašymai kelių knygų (iš kitų rinkinių), susietų su Lietuvos Metrika, bet neįtrauktų į tą 1887 m. S.L. Ptašickio sudarytą Lietuvos Metrikos inventorių.

Tas perspaudintas veikalas suskirstytas į dvi sekcijas:

- I-ji sekcija: Bendros žinios apie Lietuvos Metriką.
 - 1-sis skyrius: I. Lietuvos Metrika iki jos perkėlimo į Petrapilį
 - II. Metrika Petrapilyje
 - 2-sis skyrius: Lietuvos Metrikos turinys
 - 3-sis skyrius: Metrikos tyrinėjimai.
- II-ji sekcija: Lietuvos Metrikos knygų bei aktų inventoris.
 - I. Įrašymų knygos. A. Lietuvos, B. Karūnos
 - II. Teisminių reikalų knygos. A. Lietuvos, B. Karūnos
 - III. Viešųjų reikalų knygos. A. Lietuvos, B. Karūnos
 - IV. Surašymų (revizijų, žemės matavimų) knygos. A. Lietuvos, B. Karūnos
 - V. Įrašų knygos
 - VI. Antspauduotų (dokumentų) knygos

VII. Nuolatinės Tarybos ir vėliausiai sudarytos knygos VIII. Inventoriai (Registru knygos)

IX. Naujos knygos X. Senieji dokumentai XI. Genealoginiai registrai XII. Matavimų planai.

Paskutinė 1984 m. veikalas, III-ji dalis: Priedai.

1. Preliminarinis sąrašas tomų, laikomų CGADA, Lietuvos Metrikos fonde, kurie buvo perkelti į tą fondą iš Užsienių Reikalų Ministerijos Maskvos archyvo (fondas 389, aprašas 2, nr. 587-601, nr. 602-662).

2. Preliminarinis sąrašas Lietuvos Metrikos knygų ir registru Varšuvoje, Krokuvoje bei Vilniuje. A. Lietuvos Metrikos knygos ir atitinkami Karūnos Metrikos tomai. B. Lietuvos Metrikos registrai, įskaitant ir antspauduotų dokumentų registrus bei santraukinius registrus.

3. Lietuvos Metrikos surašymų preliminarinis sąrašas.

4. Lietuvos Metrikos knygos Ptašickio (1887) inventoriaus tvarka, su CGDA ar AGAD dabartiniais numeriais, sugretinant jas su 1623 m. surašymo eile ir jų aštuonioliktą šimtmečio Varšuvos (1747 ir 1787) sąrašų numeriais, o taip pat su santraukų bei nuorašų numeriais.

5. Lietuvos Metrikos knygos Varšuvos aštuonioliktą šimtmečio sąrašas, sugretinant jį su 1623 m. sąrašu, su Ptašickio (1887) inventoriu, su CGDA ar AGAD dabartiniais numeriais ir su aštuonioliktą šimtmečio sąrašais bei nuorašais, paruštais Varšuvoje.

6. Lietuvos Metrikos 1623 m. sąrašas su CGDA ar AGAD dabartiniais numeriais, su Ptašickio (1887) inventoriaus numeracija ir su jų ankstyvesniais aštuonioliktą šimtmečio (1747 ir 1787) varšuviškais numeriais.

7. Lentelė Rusėnų (ar Valuinės) serijos knygų (numeracijos) sugretinimo su Karūnos Metrika.

8. Lietuvos Metrikos knygos su įrašymais apeliacinių teisiųjų dekretų, susietų su Palenke: archyvinės inventorizacijos sugretinimo lentelė.

Išvardintas knygos turinys

rodo, kad joje pateiktos bendros žinios apie Lietuvos Metriką ir apie josios medžiagos aprašymus, padarytus įvairiais laikais. Knygos branduolį sudaro perspaudintas 1887 m. veikalas, paruostas istoriko St. Ptašickio, vieningas iki dabar paskelbtas L.M. medžiagos apimties aprašymas. Priedai parodo, kad po 1887 m. daug Lietuvos Metrikos bylų turi visai kitus archyvinio katalogavimo numerius.

Stanislovas Augustas Poniatovskis, paskutinis Lenkijos karaliaus ir Didžiojo Lietuvos kunigaikščio, portretas titulinioje 18 a. „Lietuvos Metrikos“ puslapyje.

Po paskutinio valstybės padalinimo, 1796 m. didžiama L.M. bylų buvo išgabenta į Petrapilį. Dalis L.M. medžiagos (daugiausia nuorašai) tada liko Varšuvoje. Vėliau dalis L.M. bylų kelis kartus buvo perkelta iš vieno archyvo į kitą.

Techniškai „Lietuvos Metrika“ apibūdinimas apima Lietuvos D. K. kanceliarijos nuolatinius registrus, į kuriuos visą laiką buvo įrašomi nuorašai svarbiausių

dokumentų. Tai yra L.D.K. kanceliarinė dokumentacija, susidariusi tarp penkioliktą ir aštuonioliktą šimtmečio pabaigos. Lygiagrečiai tas pats pavadinimas buvo ir vis dar yra vartojamas kaip apibūdinimas, apimantis įvairiausių Lietuvos D.K. valstybės archyvinę medžiagą, kuri buvo per šimtmečius sutelkta ir dažniausiai drauge laikoma su tais registrais, t.y. Lietuvos D.K. valstybės kanceliarijoje, nuo Vytauto laikų iki paskutinio senos valstybės padalinimo. Tai pastoviai susidaręs archyvas, apimantis visus Lietuvos D.K. valstybės liečiančius raštus, kurie buvo išleisti jos vardu. Faktiškai veik visą tą medžiagą savo specialiuose archyvuose laiko TSRS ir Lenkija.

1979 m. vasario mėn. Maskvoje buvo pasirašytas TSRS ir Lenkijos mokslo akademijų istorijos institutų atstovų susitarimas leisti Lietuvos Metrikos rinkinio medžiagą. Dabar vyksta parengiamieji darbai. Ši P. Grimsted-Kennedy parašyta knyga yra tarytum įvadas į rengiamą Lietuvos Metrikos knygų perspausdinimą.

Parama lietuviui, norinčiam būti kunigu

Lietuvių Katalikų Religinei šalpai kun. J. Prunskis paaukojo 12.000 dol., kad tą sumą investuotų ilgesniam laikui, o gaunamas palūkanas skirtų lietuviui, einančiam mokslus į kunigus.

Draugo knygyne:

Liuima, Antanas, S.J. red. LKMA suvažiavimo darbai. V. tomas. Roma, 1964. 647 psl. Kaina — 10 dol. IX tomas. Roma, 1982. 455 psl. Kaina — 32 dol.

Vaišnora, J. Marijos garbini-mas Lietuvoje. Roma, 1958. 445 psl. Kaina — 3 dol.

Audronės Gaižiūnienės rečitalis Jaunimo centre

Vienas gero vokalinės muzikos koncerto kriterijus (iš daugelio) yra tas, kiek jo programoje — Schuberto. Pagal šį kriterijų Audronės Simonaitytės-Gaižiūnienės rečitalis gegužės 11 d. Jaunimo centre, Chicagoje, buvo tikrai pavykęs.

Bet ne pagal jį vieną. Šiuo rečitaliu solistė gal pirmą kartą atsiskleidė ne kaip baltinių „meninių dalių“ puošmena ir ne kaip kolegų klegesyje paskendusio operiečių pirmoji ar operų antroji (ar trečioji) gražuolė, o kaip pilnos akademinio pobūdžio koncertinės programos savarankiška atlikėja. Tai būta nelengvo egzamino, kuris tačiau išaiškintys geriau, negu turbūt ir už solistę nykščius spaudę draugai to tikėjosi.

Koncertinis egzaminas yra toks, kurio uždavinys paprastai susistato pats egzaminuojamasis. A. Gaižiūnienė nepasidavė pagundai pasirinkti labai sunkius uždavinius, žavinčius savo pavojais, bet nesėkmes atveju kerštingus. Kita vertus, jos programa buvo pakankamai reiki, kad leistų įvertinti solistės būklę ne tik padarytos pažangos, bet ir tebeneįveiktų sunkumų atžvilgiu.

Nors esame dainą suprantanti ir mėgstanti tauta, savo dainininkus kažkodėl vis taikom ištempti iki operinių rėmų. Tai keista, nes dainos menas su opera nei prasideda, nei pasibaigia. Dristume net tvirtinti, jog didesnioji pusė gražiausių (balsui parašytos literatūros — ne tik lietuviškosios, bet ir pasaulinės) skirta kaip tik ne operinei scenai. O tarp tos neoperinei scenai skirtos literatūros itin garbingą vietą užima (kamerinė) daina, kurios sekmingas atlikimas anaipol nematuojamas pagal dainininko balso jėgą. Iš kitos pusės, jeigu operos solistas leidžiama dainuoti net ir taip, kad niekas nesupranta žodžių, kuriuos jie dainuoja, tai iš kamerinės dainos atlikėjo griežtai reikalaujama ne vien tik aiškios dikcijos ir taisyklų tarimo, bet ir tvirto gebėjimo sumegzti tarp teksto ir muzikos kuo glaudžiausią ryšį.

A. Gaižiūnienė parodė, kad ji šia prasme yra pakeliui į labai geras kamerines dainininkes. Gal iš viso taikliausiai ją taip ir apibūdinti: ji — beklaujama. Jos balsas šiuo metu yra tam tikro persilaužimo stadijoje, tiek pastatymo, tiek projektavimo atžvilgiu. Koncerto slinktyje vis buvo tebejudama ši „kova“ tarp senųjų, dar Lietuvos mokytojų lygty „gerklinių“ įgūdžių, ir su nauju mokytoju Amerikoje pradėto atviresnio, labiau

Sol. Audronė Gaižiūnienė

rezonuojančio dainavimo būdo. Atrodo, kad iš A. Gaižiūnienės negalingo, tačiau labai elastingo „instrumento“ dar nesam girdėję „paskutinio žodžio“, ir jis toliau besiformuodamas mus ir ateityje nustebins.

Sakom, negalingo? O kodėl — Jaunimo centro didžiąją salę jis puikiai užpildė, kai pakildavo iki kulminacinių taškų Griego dainose ar Salomėjos arijoje iš Massenet „Herodiadės“. Tai ir buvo vienas iš tų dalykelių, kurių iš A. Gaižiūnienės nelaukėm.

Vadinasi, Jaunimo centro salė ir kitos už ją nedidesnės — kaip tik toji dėkingoji erdvė, kurioje tokioms, kaip Gaižiūnienė, Pakštaitė, Pakalniškytė, Marcinkutė, išdidžiai karaliauti! Viskas reliatyvu... (O, kaip matom, nuo pagundos pabraidžioti operiniu repertuaru mūsų brestančioji kameristė vis dėlto neatsisakė. Šalia Salomėjos ji dar pasigėrėtinai atliko „L'amer, saro costant“ iš Mozarto „Il re pastore“ ir ypač efektingai Veronikos raudą iš Baumilo „Paskenduolės“.)

Bet kaip su tuo Schubertu, kurį anksčiau minėjom? Pasakysim tiek: tas iš rečitalinio dainininko reikalaujamas mokėjimas į vieną nedalomą vienetą suldyti muzikos frazė ir teksto žodį Gaižiūnienės Schuberte dar nepasireiškė (nors, kaip jau sakėm, vien už drąsą su juo persiimti solistei priklausom daug, daug plius). Bet ar tu norėtume sugestiuoti, kad Gaižiūnienė iš viso to sugėbėjimo trūksta? Priešingai! Kai ji priėjo prie lietuvių liaudies ar bent liaudiškai parašytų dainų (Klovo, Šimkaus, Karoso, Paketūro, Barkausko), o taip pat ir jau minėtoje Baumilo arijoje,

reikėjo mintimis nusukti atgal iki Lilijos Šukytės ir Giedrės Kaukaitės, kad turėtume bent iš sopranų tarpo su kuo Gaižiūnienę palyginti. Reiškia, interpretaciniai duomenys yra: telieka juos tik ugdyti, plėsti, išnaudoti. O kartu su interpretaciniu jautrumu — lavinti ir vokalo techniką (pvz., kad lygiau būtų išgauti piano ir pianissimo).

Solistė turėjo du palydovus — pirmaeilį, lampspatytiškai subtilų akompaniatorių Richard Boldrey ir fletininkę Astą Šepetytę. Pastaroji buvo daugiau nei palydovė: atliko ne tik du kūrinius solo (Telemanno F-dur Sonata ir Godardo Allegretto), bet Mozarto arijoje ir Šimkaus, Karoso, Paketūro bei Barkausko dainose pasireiškė kaip lygiateisė dainininkės partnerė. Grožis iškelia, ryškina grožį: vienos sodraus kolorito sopranas ir kitos sidabrinio tono fleita (o visa tai — viršum turtingo atspalviais fortepijoninio fono) sudarė tokią garso kombinaciją, nuo kurios ir bukiausia muzikos vilionėms ausis neatsispirė. Tad ką bekalbėt apie gurmanus...

Šį malonumą mums dovanavo Chicago skautininkų draugovė 35 metų skautiškos veiklos proga. **M. Druga**

Nuomonės ir pastabos To niekad neteko girdėti

Draugo 1985 balandžio 27 d. priėdė Eitanas Finkelšteinas aprašo poeto ir eseisto Tomo Venclovos pasirodymą „ties senosios Jeruzalės sienomis“. Pirmą kartą Jeruzalėje lietuviškas žodis, poetiškas ir proziškas, buvo skirtas nelietuviškai auditorijai. Ją sudarė Lietuvos žydai, kalbą lietuviškai ir besidomį lietuvių išsivija ir pačios Lietuvos likimu. Šis susitikimas, — tai šviesus tas kas lietuvių-žydų santykių istorijoje, kokių net Nepriklausomos Lietuvos laikotarpiu nedaug tėra buvę. Lietuvių poetas, praradęs savo žemę, susitikęs su iš prarastos žemės žmonėmis, grįžusiais į savo žemę.

„Po kūrybinės dalies“, kaip rašo Finkelšteinas, „švečias buvo apipiltas daugybe klausimų... Vienas iš tų daugybės buvo „Ar esama antisemitizmo tarp lietuvių emigrantų, o jei esama, tai kaip?“ Tomas Venclova atsakė: „Taip, dalyje lietuvių emigracijos esama nusiteikimo prieš žydus. Yra žmonių, kurie mano, jog, būtent, žydai pražudė nepriklausomą Lietuvą. Tai liūdnas nesupratimas...“

Mano įsitikinimu, pats poeto pareiškimas yra „liūdnas nesupratimas“. Skaitau man mielesnį ir nemielesnį lietuvišką spaudą, dalyvauju visuomeniniame gyvenime, — ir nuo pasitraukimo iš Lietuvos dienų taip manančių lietuvių neteko

Dail. Gabrieliaus Stanulio darbų parodoje Detroito LB valdybos te: Jonas Urbonas, Detroito LB valdybos pirmininkas, dail. Kristina Kutkutė, čekigietis Raimundas Nuotrauka J. Urbono

Ieškojimas Stanulio tapyboje

KRISTINA KUTKUTĖ

1985 m. balandžio mėn. 21 d. Detroito Lietuvių kultūros centre įvyko Ženeviečio dailininko Gabrieliaus Stanulio tapybos darbų paroda. Tai jau antroji dail. Stanulio paroda JAV-je. Parodą globoja Detroito LB valdyba, kuriai vadovauja J. Urbonas; tarpininkavo čekigietis menotyriminkas Raimundas Lapas. Parodos atidaryme Stanulio kūrįbę aptarė jaunosios kartos dailininkė Kristina Kutkutė.

Šios parodos atidarymo proga norėčiau tarti kelis žodžius apie Gabrielį Stanulį, jo pasaulėžiūrą bei viziją ir jų išraišką jo darbuose. Gabrielius Stanulis gimė Lietuvoje 1915 metais. Jis anksti buvo išsiųstas į Turiną, Italijoje, kur penkerus metus praleido saleziečių mokykloje. 1940-1944 metų laikotarpiu studijavo ir baigė Vilniaus meno akademiją, o 1945-1948 metais École des Beaux-Arts Ženevoje. Be to, Ženevos universitete studijavo psichologiją ir 1960 metais įsigijo pedagoginių mokslų licenciją. Dabar jį mokytoja Ženevos École des Beaux-Arts, dėstydamas tapybą.

Kaip matyti, Stanulio darbai vaizduoja mistišką gyvenimą, o ne kasdieninį realybę. Suteikti Venclova sako, jei Finkelšteinas teisingai jį mintis perdavė, kad tokie nusiteikimai esą dalyje lietuvių išsivijos. Kokiame mažiaug dalyje: 2-5%? 10-15%? 20-25%? ar 100%?

Arčiausiai tiesos turbūt būtų paskutinis atsakymas. Bet ir tai gal per didelis nuosimtis. Tad ar verta į pastaruoju metu pablogėjusius lietuvių-žydų santykius (priežastis visiems žinomos) įnešti tikrovę nesanačias priežastis? Taip, iš abiejų pusių reikia daryti, kad „prieššikumas ir prietarai būtų išskaidyti“. Tik skaidant nerealy prieššikumą ir nesamus prietarus, galima prieiti prie priešingų rezultatų, negu kad siekiama.

Juozas Kojelis
Santa Monica, CA

* Reikėtų kelti klausimą, ar tikslu vadinti „lietuviška“ auditorija, kurią sudarė „Lietuvos žydai, kalbą lietuviškai ir besidomį lietuvių išsivija ir pačios Lietuvos likimu“. — Red.

* *Technikos žodis* nr. 2 (1985). Keturis kartus per metus išeinantis žurnalas, leidžiamas Amerikos Lietuvių inžinierių ir architektų sąjungos Chicago skyriaus techninės spaudos sekcijos. Vyriausias redaktorius — V. Jautokas, 5859 So. Whipple St., Chicago, IL 60629. Administratorius — Antanas Brazdžiūnas, 7980 W. 127 St., Palos Park, IL 60464. Metinė prenumerata — 8 dol., studentams — 2 dol.

Numeryje apstu informatyvių straipsnių: „Nuo semaforo iki satelito — pažanga ryšių technikoje“ (J. Rubas), „Dabartinės Lietuvos architektūros apžvalga“ (D. Baltutienė), „Kas naujo tėvyne — užsieninės terminologijos panaudojimas lietuvių techninėje literatūroje“ (S. Bačkaitis) ir kt.

Naujos knygos „Draugo“ knygyne

Alfonas Nyka-Niliūnas. **Ziemos teologija**. Eilėraščiai. Chicago: Algimanto Mackaus knygos leidimo fondas, 1985. Knygos apipavidalinimas dail. Henrietos Vepštienės. 136 psl. Kaina — 8 dol.

Australijos lietuvių metraštinis II. Vyriausias redaktorius — Viktoras Baltutis. Adalaidė: Australijos lietuvių bendruomenė ir Australijos lietuvių fondas, 1983. Didelio formato, ketiais viršeliais, su nuotraukom. 496 psl. Kaina — 30 dol.

Lietuvių tautos praeitis. Tomas V. knyga 3-4 (19-20). „Aušros“ šimtmečiui paminėti skirtas istorinių studijų rinkinys. Redaktorius — Juozas Jakštas, viceredaktorai — J. A. Račkauskas ir Alicija Rūgytė. Chicago: Lietuvių istorijos draugija, 1984. 184 psl. Kaina — 10 dol.

Vanda Daugirdaitė-Sruogienė. **Aušros gaidynės dukra Eglė — Liudvika Malinauskaitė-Šliūpienė (1864.II.4 — 1928.VI.7)**. Biografijos nuotraukos. Lietuvių tautos praeitis, tomas VII, knyga 2(30). Chicago: Lietuvių istorijos draugija, 1985. 152 psl. Kaina — 10 dol.

Lietuva ir VLIK-as: Vyriausiojo Lietuvos išlaisvinimo komiteto VLIK-o šaknys, praeitis ir dabartis. Redagavo A. V. Rinkūnas. Tautos fondo leidinys, 1984. 272 psl. Kaina — 10 dol.

Gauta ir nauja plokštelė: **Du gaideliai — dainelė vaikams**. Redaktorius — Žibutė Paulėnaitė-Vaičiūnienė. Dailininkė — Irena Čerskytė-Raškevičienė. Atlieka: Paulius Vytautas, Andrius Čerškus, Irena Jakubaitytė-Čerskienė, Rūta Čerškutė-Vaičiūnienė. Vaidotas Vaičiūnas. Kanada, 1985. Kaina — 11 dol.

Vaclavo Strauko fotografijų paroda vyks nuo birželio 5 iki 30 d. Beverly Art Center galerijoje (2153 W. 111th St., Chicago, IL). Parodos tema — „Mokslu metų pabaigtuvės“.

Vaclavo Straukas yra lietuvių kalbos ir literatūros mokytojas, kuris keletą metų kūrė fotografijų seriją „Paskutinis skambutis“ apie mokinių nuotakas paskutinę mokslo metų dieną, 1982 m. Vilniuje išleistame parodos kataloge pažymima, kad Vaclavo Straukas su savo foto parodomis yra apkeičęs daugelį vietovių Lietuvoje ir užsienyje, ir yra laimėjęs daugelį apdovanojimų. Beverly Art Center galerija išstatė 22 Vaclavo Strauko nuotraukas. Parodos atidarymas bus birželio 5 d., penktadienį, nuo 7 iki 9 val. vak.

18 Vaclavo Strauko fotografijų serijos „Paskutinis skambutis“.

18 Vaclavo Strauko fotografijų serijos „Paskutinis skambutis“.